

ARTISTA BATEN GALDERAK MITIN BATEN ERDIAN

Honezkero zaila zaigu artistarik gabeko ekitaldi politikorik irudikatzen. Ohiko mitinetatik ihesi, azken urte luzeetan klase guztietako artistei deitu zaie mezu politikoren baten aldeko edo aurkako jaialdietan beren ekarpena egin dezaten, publikoaren emozioa jomugan. Baina nolako testuingurua da ekitaldi bat jardun artistikorako? Ze arrisku ditu entzulearen emozioa alde aurretik bilatzeak? Zer da artista konprometitu bat? Gai horiez eta beste batzuez aritu gara Ines Osinagarekin eta Hedoi Etxarterekin.

Kepa Matxain

@kmatxain

ARGAZKIA: DANI BLANCO

“Ekitaldi politikoek igandetako meza nagusiaren antza handiegia izaten dute askotan”. Ines Osinagak dio hori, ez behin eta ez bitan halakoetan parte hartu izan duenak. Zentzuzko konparazioa, pentsatzen du batek, biak dira, gutxi asko, komunitate baten uste eta sinismenak indartzeko tokiak. Erraz irudika daiteke: fededunak pulpitura adi, handik datozen kantu, espitx eta argibideak jarraituz. Jo txalo orain, kantatu orain, oihera egin orain, emozionatu orain, eta amaitzean, denak altxa eta etxera, irribarretsu, halako arindu sentsazio batekin, bagara zer, bagara nor, ahaztuxea geneukan hona sartu aurretik baina hartu dugu nahikoa autoestima dosi beste puska batean buroa tente ibiltzeko. Oraindik ere, inguru hauetan, ezer izatekotan, identitate autoafirmaziorako tokiak baitira ekitaldi politiko gehienak. Eta hala behar dute agian. Espektakuluaren garaioetan, botereprontoan, mezu politikoekin gehien goak konbentzitzeko aproposagoak dirudite beste bide batzuek –sare sozialek edota telebistako debateek adibidez–. Gertatzen da, ordea, ekitaldietan “zeurrentzat” ari zarela jakitun bertan goxo jarduten baduzu, deus birpentsatu gabe, betiko iruditeria erreproduzitzen, arriskua daukazula honezkero fededuntzat zeneuzkan batzuk galtzen hasteko.

Ematen du azken aldi luzean badela formula bat antolatzaileei sistematikoki bururatzen zaiena, izan baliabide gutxi ekitaldietarako, izan azpiegitura erraldoiekin egiten direnetarako: klase guztietako artistak gonbidatzea, bertsolariak eta musikariak nagusiki, baina baita poetak, idazleak edota dantzariak ere. Orduan sortzen dira galderak: zein toki dute artistok ekitaldi politikoetan? Beren kabuz aritzeko askatasun osoa daukate, edo aurrez ezarritako funtzio bat betetzera mugatzen dira? Itxura batean, behintzat, aipatu testuinguruak ez du aproposena ematen deus artistikoki interesgarriak sortzeko, baldin eta artea ulertzen bada printzipio, balio edota usteak zalantzan jarraziko dizkizun ekintza bezala. Beraz, zertarako deitzen zaie artistei? Zer bilatzen da haiengan? Bada pentsatzen duenik sobera gogoeatu gabeko galderak direla, eta, besterik gabe, inertzia nagusitu dela. Halako zerbait aipatzen zuen Asier Azpiroz bertsolariak *Bertso marionetak* izeneko artikulu batean: zenbait ekitalditan kantatzerakoan soberan sentitu izan dela, eta bera ez balego berdintsu edo are hobe litzatekeela. “(Ekitaldiaren) mezuarekin bat egin arren, talde baten doinu eta errimadun mezu panfletarioa botatzeak, halako hozkirri bat eragin

zidan bizkarrezurrean behera”, zioen Azpirozek, aldi berean galdetuz: “Beharrezkoa al da toki guztietan bertsoa egotea? Bertsoari berari ez al dio kalte latza egiten?”. Ekitaldien antolatzaileei minutu batez gaiak gogoetatzeko eskatzen zien artikuluan. Musikariekin antzerako zerbait gertatzen dela uste du Osinagak: “Herri honetan txanpinoi bat jartzen badugu herriko plazan, kantu bat egiten diogu. Badirudi sinetsita gaudela kantuek badutela halako mobilizazio gaitasun bat defendatu nahi dugun kausa hori mundu osora zabaltzeko, jende guztiak izango duela haren berri... Eta susmoa daukat alderantziz ez ote den”.

Igaro dira bi urte Azpirozen artikulu hartatik, ekitaldigintzak aurrera darrai eta oraindik ere masiboki deitzen zaie artistei, betiko mitin zurrunei kolore pixka bat eman diezaioten, mikrofono-ko arrazoi zurrunk aski ez eta publikoa modu irrazionalago batean beregana dezaten; funtsean, entzulearen enpatia bilatuko duen osagaia jartzeko: emozioa. Ez da kontu berria. Hedoi Etxartek gogoratzen du XX. mendeko arte ekoizpen kritikoaren eztabaiden ardatzetako bat izan zela emozioarena. Stanislavski versus Brecht. “Jendea iritziz aldatuko dugu enpatiaren bidez ala arrazoiaren bidez? Ze gutasun sortzen da batean eta

Hainbat artistak parte hartu zuen aurtengo martxoan Elgoibarren Arnaldo Otegiaren ongi etorrian. Euskal Herrian ohikoa da sortzaileek ekitaldi politikoetan parte hartzea baina, formatuak ez al du birpentsatzea eskatzen?

ze gutasun bestean? Ez badugu norbaitekiko enpatia ez delako gure antzekoa ez dugu bere alde borroka egin behar?”.

Baina emozioa alde aurretik bilatzea oso arriskutsua izan daiteke artistikoki, oholztan nagusitu ohi den jardunak zeriakusi handiagoa izaten baitu museoko kulturarekin sorkuntzarekin baino. Azken batean, komunitate oso bat emozionatu nahi duenak derrigor jo behar du komunitate horrek elkarbanatzen dituen erreferentzietara, ondare hori erabili behar du eraginkorra izango den modu batean, eta bukatzen du egiten egin litekeen akatsik larrienetako bat: politikoki eraldatzailea den mezu bati laguntzeko artistikoki oso kontserbadoria den artefaktu bat sortzea.

Artista eta pertsona

Zer igarotzen da artistaren burutik ekitaldi politiko batean parte hartzeko gonbita jasotzen duenean? Etxartek, Leninen eskolaren jarraitzaile deklaratuak, artista iraultzarako torloju eta gurpiltxo gisara ulertzen du, eta, halakoetan, bere buruari galdetzen dio: “Ze ekarpen egin dezaket jada mobilizazio horretan ari direnek egin ez dutena baina bertan behar duena? Nola izan ahalik eta ulergarriena? Bada lekua formatu horretan egoten ez den berrikuntza estetikorik sartzeko protagonismoa bilatu gabe?”. Osinagak, oster, bi plano desberdinetan ulertzen ditu pertsona eta artista. Eta, beraz, bereizi egiten ditu pertsonalki babesten

dituen kausak eta artistikoki babesten dituenak. “Bada denbora bat erabaki nuela publikoki gai batzuen alde agertzea, eta beste batzuen alde ez. Ez alde ez nagoelako, alde agertu nahi ez dudalako baizik. Herri honetan kolore askotako kamisetak jantzi ditugu: laranja, berdea, urdina, morea... Fronte desberdin gehiegi dauzkagu irekita. Eta horien alde aurpegia ematean, aurpegi horrek balioa izango badu, ezin dugu erre”.

Presoen eskubideak eta feminismoa. Horra Osinagak ia sekula ezezkorik ematen ez dien bi gai. Bada denbora bat erabaki zuela gai horien alde bustitzea, eta beste batzuen alde ez. “Horrelakotan, baiezkoa emateak gehiago du konpromiso politikotik artistikotik baino. Gertatzen dena da eskaparetan jartzen duguna gure *ni* artistiko hori dela, eta askotan *ni* artistiko horrek bukatzen duela egiten inoiz egingo ez lituzkeenak, *ni*

politiko horren izenean". Gainera, gehienetan, kantatzea ez beste edozertarako deitu izan diotela gogoratu du: bideo bat grabatzeko, testu bat irakurtzeko, ezer esan gabe prentsaurrekoko argazkian ateratzeko, kontzertuan kamiseta jantzeko, kontzertuaren erdian mikrofonotik hitz batzuk esateko... gero, tartean behin, ekitaldietan kanturen bat jotzeko, eta, azkenik, kasurik onenetan, bere kantu bat talde osoarekin batera jotzeko. "Beti esan izan dut mikrofonoa dela gure arma gauzak kontatzeko eta aldatzen saiatzeko. Baina horrelakoetan behin eta berriz, zera sentitzen dut: nik musikari izan nahi nuen!". Kontraesan handiz bizi du musikariaren eta pertsonaren arteko talka. "Pentsatu izan dut artistikoki garesti ordaindu dudala horrelako ekitaldietan gehiegitan parte hartu izana, baina barruak hala eskatu izan didalako egin dut. Musikari izatea gauza bat delako, eta musikari izatea Euskal Herrian beste bat. Eta are gehiago: emakume musikari izatea Euskal Herrian beste zerbait diferentea".

Konpromisoaren ertzak

Esaera berriak dio: "Hasten da artista konprometitu bat ekitaldi politikoz ekitaldi politiko, eta amaitzen du ez artista eta ez konprometitu izaten". Ez da, noski, baieztapen serio bat, baina balio dezake uste batzuk auzitan jartzeko. Esaterako, zergatik den hain atzerakoia, salbuespenak salbuespen, egun ekitaldi politiko nagusien inguruan mugitzen den musika eszena. Etxartek aipatzen du joera bat: "Badago eszena zombie bat punk-rockari eta skari lotutakoa, *revivalean* bizi dena, eta ez dena soilik kontserbado-rea, zuzenean erreakzionarioa da: forma musikaletan, hitzetan eta erritualetan".

» **INES OSINAGA:**

"Fronte gehiegi dauzkagu irekita eta horien alde aurpegia emateak balioa izango badu, ezin gara erre"

» "Ekitaldi politikoetan aritzeari baiezkua emateak gehiago du konpromiso politikotik artistikotik baino"

» **HEDOÍ ETXARTE:**

"Badago eszena zombie bat punk-rockari eta skari lotutakoa: erreakzionarioa da forma musikaletan, hitzetan eta erritualetan"

» "Jendea iritziz aldatuko dugu enpatiaren bidez ala arrazoiaren bidez? Ze gutasun sortzen da batean eta ze gutasun bestean?"

Izan daiteke, agian, konpromisoa ulertzen delako oso modu hertsian, batez ere ekitaldietan parte hartzeari edota lelo esplizituak kantatzeari lotua. Bururatzaren zaizkio, hala ere, beste modu batera beren jardunean politika zuztarretaraino daramaten artista batzuk: Maialen Lujanbio Euskadi Irratian edo Unai Iturriaga *Jakinen*, adibidez. Edo haien jardun musikala zentzu sakoneko politikaz bete dutenak: Broken Brothers Brass Band taldeak kasu, "komunitatea implikatuz, erritmo eta harmonia sofistikatuekin, letra garratzekin". Badira, orobat, haren ustez, ekoizpen bideak politizatu dituztenak "Bidehutsekoek edo Kero-biak bezala: lizentzien eta banaketan bidez". Edo soinu banda eta Think Tank izan direnak, "Negu Gorriak eta Fermin Muguruza edo La Polla Records bezala".

Ekitaldigintza inguruko eszena kontserbadore hori azalduko lukeen beste arrazoi posible bat: hainbat artistak ikusgarritasuna bilatzeko erabiltzen dituztela toki horiek. Neurri batean, hor agertzeak balio diela beren burua plazan kokatzeko, "hemen nago" oihukatzeke, eta, bide batez, urtean zehar plaza gehiago ziurtatzeko. Ez da paradoxa berria: kausa kolektiboen aldeko ekitaldietan parte hartuz egitea norberaren interesen alde. Osinagak sarritan pentsatu izan du gaiak: "Urtean egiten ditugun kontzertuetatik zenbat dira atzean inongo pankartarik ez dutenak? Eta zenbaterainoko mobilizazio gaitasuna daukate? Musikiariok zenbat jenderaino hel gaitzeko inongo testuinguru militanterik gabe?". Eta, azken bat: "Ekitaldi politikoek behar dituzte artistak ala Euskal Herriko eszenak behar du atzean pankarta?".

Martxa eta borroka ezin dira bereizi garai berrietan. ■

Europa bat-batean

KANTU INPROBISATUAREN NAZIOARTEKO TOPAKETA

Uztailaren 11tik 15era

Goizetan, jardunaldi akademikoak Miramar Jauregian.
Matrikula zaitetz www.uik.eus atarian!

www.europabatbatean.eus